

Hegel

Bere jaiotzaren 200. urteburua

Berlilingen markesaren dontzella bat zan Christiane: langilea, tsila, txukuna, sentikorra, barnera Itzulia, bildurti samarra, burgesia hobereneko eskoletan eskolatua, frantsesez primeran egiten ebana, arima finekoa, eta abar, eta abar.

Egun batetan, sikiatria sanatorio batetara Joan behar izan eban. Shelling, izen berdineko filosofoaren anaia egoen haren osagile* egiten; baina kontsola ezin leiteken printzesa bat legez egoen Christiane, umore beltz samarrean. Eta, egun batetan, karta bat Hegelen emazte alargunari idatzi, eta hil egin eban bere burua.

Christiane, Hegelen arreba zan. Eta bere neba Georg Wilhelm Friedrich Hegel filosofoa, hipokondriako bat zan.

Jende askok dauka Hegel (Heine-ren irakasle, Hölderlin-en lagun eta Goethe-k miretsitakoa*) literatur estetika modernoaren aldatzat. Hala ere, sortu zituan Hegelek bizitza luzeagoko beste ume batzuk, aitaren izenari ohore* iraunkorragoa eta herritarragoa ekarri deutsoenak: dialektikazko metodoa (hitz horren magia batez erel), erreboluzio filosofia eta kondairazko desarrolloaren teoria, deretxo soziala, eta abar.

Hegelez geroko literatura ta arte guztian ere, haren ezteatika ei dabil nagusi. Eta, entzuten danez, haren sistima guztian estetika ei dauka gaurkotasunik haudiena. Baina aurten, Hegelen jaiotzaren 200. urteburuan*, literatoak eta artistak ez dira haren estetika ulergaitza ospatzera agertu. Beharbada hain ulergaitza dalakoxe, filosofoen eskuetan geratu da Hegel ohoratzea. Eta filosofoek kontradiziozko moduan ospatu dabe kontradizioaren filosofoa: elkarregaz ezer ikusi gura ez daben hegeliano marxisten eta ez-marxisten talde bitan bananduta. Lehenengoek Berlinen egin ditue euren biltzarreak, Hegel hil zan lekuan; Stuttgart-en bigarrenak, Hegelen sorterrian.

Eritziako bananduta ibilli dira beti, Hegel erreboluziogile ala erreazionario izan ote dan argitu ta erabaki ezinik. Hegelen filosofia ez baita*, operazio matematiko baten antzean, posibilidadade bakarrekoa. Eta segun zein ikuspegitatik* begiratu, ezberdin ikusten da.

Hegel, katuek be ba dakienez, Idealista zan, eta «Idealista» hau aspaldian superatuta dagoela uste dabe gaurko marxista askok: erraz pentsatzen da, idealistak hikopean dagozela. Baina Leninek: «Alafede», Hegel filosofoak arrazoia eukan: bizitza kontradizio artean doa aurrera, eta gizonaren zentzuak lehenengotik uste baino askoz ere aberatsagoak, ugariagoak eta maminez beteagoak dira kontradizio biziok». Kruschof-ek ere horrelaxe erantzun eutson behin, bide berrietan sartu zalako erasotzen* eutson bati: Irudimenak Irudikatu leiken guztia baino ugariagoa da bizitza». Eta ugaritasun horrexegaz utzi deusku Hegelek bere sistima: beti mala berriak ezarri leitekiozen eskailera baten antzean pentsatuta.

«Edozeln jokabide politiko zilegi* dala probatu leiteke Hegeleren argudioren* bategaz», aitortzen eban E. Topitsch-ek. Hipokondrian eta umezaroko esperientzietan aurkitzen dala uste dabe sikografoek Hegelen filosofiako ugaritasunaren, paradoxen eta kontradizioen iturburua. Hegel, izan ere, umetan bi bider hiltamuan*, denboraldi batetan itsu eta sarritan gaixo egondakoa da. Bere borondate ta adimendu izugarrien Indarrez garaitu eban bere naturalezaren flakezia.

Hegelen jarraitzaileak berehalaxe* banandu ziren ezkerreko ta eskuineko Hegel-zaletan. Marx ezkertiarretakoa zan. XIX. mendearen* azkenetan Hegelgandik oso urrunduta ebilen filosofia, eta orduko eztabaldetan ahaztuta geratu zan Hegel. Atzera* Hegel berbiztu dauana, pradoxa badirudi ere. Marx izan da. Marxen «Pariseko esku idazkiak» aurkitu zirenean, bai Marxen eta bai Hegelen interpretazio (adierazpen) berriak sortu ziren. Denbora honetan agertu zan Marcuse, eta jendea aho zabalik utzi eban bere marxismoaren adierazpenagaz. (ANAITASUNA izan zan, Euskal Herrian Marcuse aiputan hartu eban lehenengo aldizkaria: 1967.eko abenduan). Dana dala, Hegel-Marxen arteko hartuemanetan, nazio-arte zaletasun edo internazionalismoaren kapitulua Iruditzen jaku euskaldunontzat interesgarrienetako bat.

BEROTASUNA HOZTUTZEN EZ DENEAN

Artikulu laburregia, gaia sakonegia. Sinplekerian erortzeko* arrisku handia. Baina, hala ere, gure egun hauetan ukitu* beharrezkoa.

Denok dakigun gauza da, munduan hainbat Ideologia, hainbat pentsakera daudela. Ezberdinak beren artean; eta gehien batzuk, munduan dauden hainbat arazoren erabakitzerako sortuak.

Gaurko gure munduan, Ideologia guzti hoiaren artean, bi dira aldeko gehien dituztenak eta aurrez aurre eten gabeko disputan ari direnak.

Bi ideologia hoiaren artean, mila ezberdintasun daude; baina bat da gehienbat kontuan ukan* nahi nukeena: Ideologia batek, mundua dagoen bezala gorde nahi du; bestea, munduaren egoera sustaitik aldatu nahian dabil.

Herri bakoitzeko bizimoldea hainbat elementu, hainbat problematikarekin egin da; eta gizon bakoitza, nolabait, herri bakoitzeko bizimolde hoietako batean sartzen da, soluzio bat emanaz. Nire ustez, herri bateko problematikak, elementu asko sartzen direnez gero, soluzio asko ditu eta ez inolaz ere soluzio bat bakarria.

Ekonomia, soziologia, matematika, literatura, Irakaskintza, teatro edo abesti gaiak ere beste hainbat elementu dira, oso beharrezko eta premiatsuak.

Herri batek berak dituen Indar guztiak atera behar ditu, bere iraultzarako*, bere momentu alai eta tristeetarako.

Eginkizun hau gizon guztien, gizon osoaren iraultzan dago; eta ez indar politikoaren aldaketa hutsean. Eta ez dut esan nahi, hau funtsezkoa* ez denik.

Hazila* triste etorri da; baina, egia esateko, problematikarekin aurrez aurre dabilen jendearantz, hainbat hazil dabilta bata bestearen ostean. Batzuek era batean iragaten* dituzte, besteek beste era batean.

Herriko gizonaren huts Izugarria da, elementu batzuk hautatzea*, beste hainbat elementu baztertuz.

AMAIA

Marx Internazionalista da, eta «marxista» izan baino lehenagotik, gainera. Hau da: Marx oraindino zeharo hegeliano zan' denborakoa da zaletasun hori. Marxek, Hegelek legez, desarrolloa ta aurrerapena eukan munduko gauzarik gorenengotzat, eta horren aldean lpuinak dira beste arlo guztiak. (Engels-ek: «Hegel izan da, kondairan desarrollo bat eta barneko lotura bat erakusten salatu dan lehenengoa»). Napoleonek erreboluzio hauxe (hau da, aurrerapena) zabaldu besterik ez ebala egiten iruditu jakon Hegeli; eta, bere harmadak Alemanian sarturik, Prusia menperatu eta Austria errenditu zituanean ere, Napoleonen alde egon zan Hegel. Prusiako eta Austriako monarkiak feudal-absolutistak baitziren* (eta berdin berdin Alemaniako beste jauroak* ere).

Beraz*, bere aurrerapen usteak eraginda, «francesado» bat izan zan Hegel. Bere nazioan monarkia absolutista egoen artean, absolutismoaren kontra eta aurrerapenaren alde jokatu beharrak behartu eban Hegel aberriaz ez arduratzera. Eta hala sortu zan bere «kondalrazko desarrolloaren sistima», nazio arazoen ardura barik, eta, zeharka behintzat, bere Inguruko naziozaleen kontra ere. Materialistaren moduan erabiltza bada ere, Hegelen kondaira-sistima hauxe hartu eban Marxek; eta beronen kondaira-sistiman ere, akordatu-bako antzean geratu da nazio arazoa.

Hegelek ta Marxek hori egiteko kausa historikoak aspalditxo aldatu ziren, eta batzutan aldrebes Jarri ere egin dira. Hala ere, marxista batzuek «abertzaletasunari» printzipiozko errezelez begiratzen jarraitzen dabe. Hori ere dialektikazkoa da: alegia*, dialektikaren kontrakoa.

JOSE AZURMENDI